



Філуменія — збирання сірникових етикеток — найстаріший вид колекціонування, що набув популярності ще в 30-х роках XIX ст. Тобто раніше, аніж з'явилася перша поштова марка. Проте в обох випадках мова йде про витвори малої графіки. Сірникова етикетка використовувалася як один із засобів агітації і виховання, оскільки доступна абсолютно всім

МЕДИЦИНА І ФІЛУМЕНІЯ

Людство пройшло довгий шлях, перш ніж наприкінці XVIII ст. хіміки відкрили спосіб отримання вогню за допомогою сірки. Довгі палички змочували в сірці, що застигала у вигляді жовтої голівки. Скіпку (від рос. — лучина) підносили до тліючого вугілля, і вона загорялась. У Росії такі сірники називалися «маканки» або «лучинные спички». Згодом з'явилися «прометееві» сірники, виготовлені з паперу, скрученого в рурочку. На її товстому кінці, обробленому хімічною сумішшю, знаходився маленький каламарик із сірчаною кислотою. Для запалювання балончик належало роздавити. Змішуючись із сірчаною кислотою, хімічна суміш спалахувала.

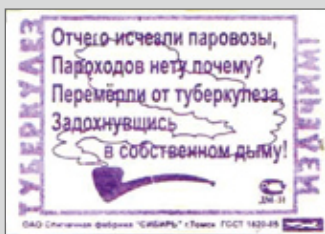
Такі сірники використовував Чарльз Дарвін, який писав у своєму щоденнику про подорож на кораблі «Бігль» (1832): «У мене були «прометееві» сірники, які я запальював, надкушуючи. Те, що людина може добувати вогонь за допомогою своїх зубів, здавалося таким дивом, що люди цілими сім'ями збігалися подивитися, як це робиться. Одного разу мені запропонували цілий долар за один сірник».

СІРНИКИ ПРОДАЄТЬ АПТЕКАР

Сірники винайшли у 1805 р. У різних країнах називають різні імена їх винахідників: у Великобританії — В. Конгрева і Д. Валкера, у Німеччині — І. Каммерера, в Австрії й Угорщині — Я. Ірині, але всі вони пропонували використовувати для сірників жовтий фосфор, який легко запалюється від тертя.



Із метою кращого ознайомлення населення з лікарськими рослинами їх представляли на сірникових етикетках відповідно до наукової класифікації рослин — за видами і родами



Одна з англійських сірникових етикеток доводить появу перших запалювальних сірників у 1826 р. Їх автор — аптекар Джон Валкер із Стоктона на Тисі. Проте ці сірники мали один суттєвий недолік — вони займалися від тертя по будь-якій поверхні. Крім того, отруйний розчин псував здоров'я робітникам, які виготовляли сірники на фабриках.

з них зберігалися у спеціальних музеях етикеток в Англії і Польщі.

У філуменії, порівняно з іншими видами колекціонування, найбільшого розповсюдження набув тематичний підхід, наприклад, «Наука і техніка», «Космос», «Видатні діячі», «Медицина», «За здоровий спосіб життя». Дві останні теми, очевидно, будуть найбільш цікавими для наших читачів.

Із метою кращого ознайомлення населення з лікарськими рослинами їх представляли на сірникових етикетках відповідно до наукової класифікації рослин — за видами і родами.

Широко відображалися діяльність Товариства Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, а також правила санітарії і гігієни. На етикетках розміщували гасла: «Мийте руки перед їдою!», «Мий овочі», «Користуйтеся ножом і виделкою».

Доволі широко представлені видатні діячі медичної науки. До прикладу, на одній з італійських рідкісних етикеток 70-х років XIX ст. можна побачити зображення лікаря-філософа Емпедокла (490–430 рр. до н.е.). Він народився в місті Агригент на острові Сицилія, багато мандрував і залишив по собі чимало медичних трактатів. Зокрема, йому належить відкриття лабірину внутрішнього вуха, дослідження щодо дихання, діяльності серця, кровообігу, зору і нюху. Емпедокл ліквідував болото —



ЕТИКЕТКИ ДЛЯ ДОПИТЛИВИХ

Філуменією захоплювалася голландська королева Вільгельміна, яка зійшла на престол у 14 років. Аби догодити їй, багато фабрикантів випускали сірники з її портретами та написом «Фонд королеви Вільгельміни». Такі сірники продавалися з націнкою на користь медичних протиракових закладів, а також потерпілих від паводків.

Сірники винайшли у 1805 р. У різних країнах називають різні імена їх винахідників

Німецький хімік Рудольф Бьоттгер у 1847 р. запропонував для сірників суміш із сірки, бертолетової солі і перекису марганцю. Такі сірники запалювалися лише від тертя по вкритій спеціальною речовиною поверхні. Безпечні сірники почали виробляти у Швеції на фабриці братів Лундстрем. У 1855 р. на Паризькій виставці продукцію відзначили срібною медаллю. Відтоді їх почали називати «шведськими сірниками».

У Росії першу фабрику «самогарних» сірників заснували в 1837 р. поблизу Петербурга. А «шведські» сірники російський людина побачив у 80-х роках XIX ст. До Жовтневої революції в Російській імперії існувало понад 800 сірникових фабрик і невеличких напівкустарних виробництв, де продукцію виготовляли вручну.

РЕКЛАМА — ДВИГУН ТОРГІВЛІ

Разом з коробкою сірників з'явилася етикетка. Збирачів сірникових етикеток в Англії називали «лабелістами», тобто «етикеточниками». Термін «філуменіст» запроваджений дещо пізніше головою Британського товариства збирачів сірникових етикеток Маджорі Еванс, яка пишалася своєю колекцією із 35 тисяч зрізків етикеток.

Спочатку на етикетках вказувалося прізвище фабриканта і спосіб використання сірників. Потім, аби привабити покупців, етикетки виготовляли чимраз яскравішими і більш пізнавальними, причому застосовували всі види друку — від гравюри на дереві до металографії. Найоригінальніші



джерело малярії поблизу міста Селенунта, підвівши до нього води ріки Хіпса. Він же перемиг малярію у рідному місті, примусивши пробити отвір у скелястій горі для того, «щоб здоровий північний вітер прогнав у морі тлінні випари».

Емпедокл одним із перших звернувся до музики як до засобу лікування душевнохворих. Йому належить геніальний здогад: «Ніщо не може з'явитися з нічого, і ніяк не може те, що є, знищитися». Він був принциповим вегетаріанцем і навіть сандалії носив не шкіряні, а з міді або срібла.

Ромен Роллан назвав Емпедокла найбільш гуманним древнім лікарем, найближчим до сучасників. Етикетка із зображенням Емпедокла згадується також у романі Анатолія Франса «Злочин Сильвестра Бонара».

У 1970 р. в СРСР була випущена велика серія сірникових етикеток «Російські і радянські видатні медики» з емблемою Червоного Хреста і зображенням чаші зі змією. У серії представлені перші організатори і теоретики радянської охорони здоров'я М. Семашко і З. Соловйов, фізіологи І. Павлов і Л. Орбелі, терапевти С. Боткін, М. Стражеско і О. Мясников, невропатолог В. Бехтерев, хірурги М. Пирогов, С. Спасокукоцький, М. Бурденко, П. Герцен, О. Вишневський і С. Юдін, епідеміолог Д. Заболотний і патофізіолог О. Богомолец.

Підготувала Лариса Дедишина